

Bendrojo ugdymo mokyklos kaitos linkmės iš filosofinio rekonstrukcionizmo idėjų percepcijos pozicijų

VILIJA TARGAMADŽĖ

Vilniaus universitetas, Edukologijos katedra, Universiteto g. 9/1, LT-01513 Vilnius

El. paštas: vilija.targamadze@gmail.com

Straipsnyje pateikiami mokyklos vaidmens sampratos kaitos orientyrai remiantis filosofinio rekonstrukcionizmo percepcija, brėžiamos ugdymo linkmės ir slinktytys rodant mokyklos orientavimąsi į avangardinį visuomenės pertvarką inicijuojantį ir įgyvendinantį vaidmenį. Mokyklos vaidmuo ugdyme projektuojamas įvertinant dvi filosofinio rekonstrukcionizmo prielaidas: 1) visuomenę nuolatos reikia pertvarkyti, 2) socialinės permainos sietinos tiek su ugdymo pertvarka, tiek su jo pritaikymu pertvarkant visuomenę. Išryškinamas ugdymo siekinys rekonstrukcionizmo metodologinėje priėjoje – mokinio ugdymas ir saviugda tampant socioumo pertvarkos iniciatoriumi, siekiant žmonių gerovės, tobulinant visuomenę. Tam tikslui pateikiamos ugdymo tikslų, turinio, metodų projektavimo išvalgos.

Keliamos filosofinio rekonstrukcionizmo idėjos, galinčios padėti mokyklos vaidmens ir ugdymo joje kaitai – mokyklos vaidmens sampratos turinio erdvė, ugdymo tikslų, turinio, metodų išvalgos, ugdymo mokykloje ir už jos ribų ryšys.

Raktažodžiai: filosofinis rekonstrukcionizmas, mokyklos vaidmuo, ugdymas

ĮVADAS

Nemenka sumaištis visuomenėje – ekonominė krizė, vertybių transformacija globaliame pasaulyje ir kt. – atsispindi ir ugdyme. Ugdymas ir jo funkcija – švietimas mums yra tapęs kasdieniu reiškiniu ir visuomenėje labiau sietinas su jo procesais, rezultatais ir pan., tad gana retai susimąstoma apie jo fundamentalų pagrindą – ugdymo filosofiją, turinčią ištakų atitinkamoje filosofijoje, ir poveikį ugdymui, nes kiekvieno ugdymo pamatinis dalykas yra vertybės. Tai nėra naujas dalykas – apie ugdymo ir filosofijos jungtis rašė įvairūs autoriai (Grincevičienė 2011; Kačerauskas 2011; Targamadžė 2010 ir kt.). Taigi ugdymas turi turėti atskaitos taškus ir atspirties pozicijas, ir siekiui, o tai glūdi tam tikroje filosofijoje. Jos pasirinkimas – sudėtingas daugiaaspektis procesas, nes filosofinis pagrindas koreliuoja su ugdymomis vertybėmis, tad ir su projektuojama visuomenės būvio perspektyva. Visuomenėje, kurioje yra įvardijamos įvairios negerovės (dvasinė krizė, vertybių sumaištis, korupcija, nedarbas ir pan.), ieškoma jos tobulinimo galimybių. Viena jų – švietimo sistemos kaip visuomenės kultūrinio ir socialinio kitimo instrumento panaudojimas. Šiuo požiūriu tinkamas ugdymo filosofinis pagrindas – rekonstrukcionizmas, kurio skelbėjai tiki, kad švietimas gali sukurti naują pasaulį (Harmon, Stokes 2005: 43). Ši filosofija orientuota į pedagogų ir mokinių skatinimą tapti visuomenės kaitos agentais – jie turi inicijuoti reikalingus pokyčius (Harmon, Stokes 2005: 43). Taip bent jau formalaus ugdymo siste-

moje būtų ugdomi / ugdytusi piliečiai, besirengiantys tobulinti visuomenę. Turint omenyje, kad iš esmės rekonstrukcionizmas remiasi dviem pagrindinėmis prielaidomis: „1) visuomenę reikia nuolatos pertvarkyti ir 2) socialinės permainos yra susijusios tiek su ugdymo pertvarkymu, tiek su ugdymo pritaikymu pertvarkant visuomenę“ (Ozmon, Craver 1996: 208), kurios atitinka nūdienos ugdymo realybę, straipsnyje ir bus žvelgiama į galimą ugdymo bendrojo ugdymo mokykloje pertvarką iš rekonstrukcionizmo pozicijų. Ugdymo modeliavimas mokykloje iš rekonstrukcionizmo pozicijų yra naujas požiūris, kuris, matyt, sulauks oponavimo vien jau todėl, kad rekonstrukcionizmo ir ugdymo sąsaja gali atrodyti utopinė. Kaip taikliai pažymėjo H. A. Ozmonas ir S. M. Craveris (1996: 238), „rekonstrukcionistų požiūris į tai, ką gali mokyklos, daugeliu atžvilgiu yra romantinis.“ Tačiau pasauliui vis pragmatiškėjant ir vyraujant socialinėms sistemoms, imituojančioms tarnavimą žmogui (tikėtinas įsivyraujantis atvirkštinis reiškinys), naujos kartos rengimas(is) visuomenės tobulinimui, mokyklų bendruomenių dalyvavimas visuomenės progresą skatinančioje veikloje yra perspektyvus, kai siekiama jos išgijimo, ypač nuo socialinių ligų.

Straipsnio tikslas – nubrėžti bendrojo ugdymo mokyklos kaitos linkmes iš filosofinio rekonstrukcionizmo percepcijos pozicijos. Objektas – bendrojo ugdymo mokyklos kaita iš filosofinio rekonstrukcionizmo metodologinės prieigos. Metodai: mokslinės literatūros analizė, modeliavimas, lyginamoji analizė.

Šis straipsnis gali būti reikšmingas teoriniu požiūriu kaip bandymas iš filosofinio rekonstrukcionizmo pozicijų parodyti mokyklos svarbą visuomenės kaitoje, taip pat praktiškai – kaip galimybė modeliuoti ugdymo bendrojo ugdymo mokykloje kaitos perspektyvas, jas labiau siejant su sociumo kitimu ir jo iniciatyva tobulinti visuomenę.

REKONSTRUKCIONIZMO PROJEKCIJA IR MOKYKLOS VAIDMENS SAMPRATA

Visuomenės tobulinimo idėja nėra nauja. Ją galima aptikti filosofų darbuose jau prieš Kr., pavyzdžiui, Platono *Valstybėje*. Jų rastume ir mūsų eroje – gana daug XVIII–XIX a. socialinių utopistų darbų yra skirta visuomenės tobulinimui (Fourieras 1971; Kampanela 1979 ir kt.). Visgi iš filosofinio rekonstrukcionizmo (rekonstrukcionizmo) pozicijų visuomenės gerinimas yra ypatingas tuo, kad svarbiausias veikėjas šiame procese tampa mokykla, kuri turi inicijuoti visuomenės tobulinimą ir jame dalyvauti.

Lietuvoje mokykla nepakankamai dalyvauja sociumo gyvenime. Rengdama mokinių gyvenimui ji neretai apsiriboja brandos atestato suteikimu, valstybiniais egzaminais ir pan. Susidaro įspūdis, kad gyvenimas mokykloje yra atsietas nuo gyvenimo sociume, kad moksleivis dabar negyvena ir pradės gyventi tik po mokyklos. O tai iš esmės yra klaidinga, nes žmogaus gyvenimas, koks svarbus jis bebūtų, nėra vien mokyklinis. Jo gyvenimas vyksta vis sudėtingesnėje socialinėje ir kultūrinėje aplinkoje, ir ši diversifikacija turi poveikį jo gyvensenai. Tenka sutikti su G. S. Countso (1932) mintimi, kad ugdymas yra priemonė supažindinti su kultūros tradicijomis, tačiau šiuolaikinis mokslas, technologijos ir pan. pakeitė ir tebekeičia visuomenės socialinį ir kultūrinį būvį, ugdymui skiriama misija tapti pažangia jėga šalinant socialinį blogį ir įtvirtinant naujus kultūrinius modelius. Ir nors šios mintys išsakytos beveik prieš penkis dešimtmečius, jos aktualios ir dabar, nes akina pedagogus mokyti išvelgti radikalių permainų sociume perspektyvas ir modeliuoti jų įgyvendinimą. Mintis apie mokyklos atsakingumą visuomenės atsinaujinimo procese sulaukė aktyvaus pasipriešinimo dėl to, kad mokykla tam buvo laikoma per silpna. Visgi mokykla neturėtų būti visuomenės plėtros procesų parašėse, o Lietuvoje jai akivaizdžiai suteikiama pernelyg mažai svorio kuriant visuomenės pažangą.

Mokyklos vaidmuo sociume jo vystymosi perspektyvos požiūriu turėtų būti itin reikšmingas – mokyklos veiklos rezultatai yra nukreipti į ateitį, ir nuo jų didžia dalimi priklauso visuomenės pertvarka, visuomenės įvaizdžio suvokimas bei jo kūrimas, nes ateities kartų indėlis į visuomenės vystymosi procesą vis didės. Tam reikia ne tik turėti visuomenės įvaizdį, bet ir inicijuoti bei įgyvendinti jos pokyčius. Tai akivaizdi sąsaja su rekonstrukcionizmo idėjomis. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, kad nederėtų suprimityvinti ar vien iš utopinės pozicijos vertinti rekonstrukcionizmo idėjų dėl mokyklos vaidmens, o pažvelgti kitu rakursu į galimą mokyklos vaidmenį visuomenėje. Tačiau tam trukdo mokyklos įklimpimas sau pačiai pasispęstuose spąstuose – mokykla nepajėgia išsiveržti iš ideologinių rėmų (o gal ir nenori ar nelabai stengiasi). Ji tebelieka tarsi savame narve, kuriame apstu taisyklių, normų, įtikėjimo, kad tik praeityje ir dabartyje koduojama ateitis, pamirštama, jog dabarties mokslo, technologijų ir pan. pasiekimai gali skatinti kurti visai kitus ateities visuomenės modelius, kurie gali būti vieniems priimtini, kitiems – ne (jau dabar silpnėja tradicinės šeimos institucija, stiprėja individualizmas ir pan.).

Mokykla nepakankamai padeda moksleiviui ugdytis pamatines humanistines vertybes, supratimą, kad mūsų kultūrinės tradicijos bus gyvybingos ateities visuomenės kuriamuose modeliuose tiek, kiek jos taps individo savastimi. Matyt, visuomenė ir jos subjektas – mokykla – dar stokoja supratimo, kad visuomenės perspektyva, jos tobulinimo samprata, linkmės ir slinktys labai priklauso nuo ugdymo, ypač ugdymo ir saviugdės šeimoje, ikimokyklinėse ugdymo įstaigose, bendrojo ugdymo mokykloje. Tad mokyklai dera ne tik išsilaisvinti iš ideologinių rėmų, bet ir permąstyti savo tikslus bei vertybes. Tam reikia moralių mokytojų, mokinių ir kitų individų, veikiančių mokykloje ar už jos ribų, kad būtų teisingai suprasta mokyklos paskirtis, būtų skaidrūs jos projektuojami tikslai ir vertybės, nukreipti į perspektyvą, o apgalvotos idėjos derėtų su sumanytais veiksmais.

Dabartinis mokyklų vaidmens apibrėžimas turėtų būti suprantamas atitinkamai pagal jos misijos apibrėžtį, tačiau LRŠMM Įstatyme nei 1991, nei 2011 metais jis nėra atskirai išskirtas, tad turėtų atsiskleisti pagal LRŠMM Įstatyme (1991) pateiktus atskirų pakopų apibrėžimus:

- Pradinio ugdymo paskirtis – suteikti asmeniui dorinės ir socialinės brandos pradmenis, kultūros, taip pat ir etninės, pagrindus, elementarų raštingumą, padėti jam pasirengti mokytis pagal pagrindinio ugdymo programą (straipsnis 9.1.).

- Pagrindinio ugdymo paskirtis – suteikti asmeniui dorinės, sociokultūrinės ir pilietinės brandos pagrindus, bendrąjį raštingumą, technologinio raštingumo pradmenis, ugdyti tautinį sąmoningumą, išugdyti siekimą ir gebėjimą apsispręsti, pasirinkti ir mokytis toliau (straipsnis 10.1.).

- Vidurinio ugdymo paskirtis – padėti asmeniui įgyti bendrąjį dalykinį, sociokultūrinį, technologinį raštingumą, dorinę, tautinę ir pilietinę brandą, profesinės kompetencijos pradmenis (straipsnis 11.1.).

2011 m. priimtame LRŠMM Įstatyme yra nurodytos tos pačios pakopų paskirtys. Be abejo, jose galima įžvelgti asmens rengimąsi sociokultūriniam gyvenimui, tačiau mokyklos kaip socialinio subjekto vaidmuo neprojektuojamas, o nurodoma, ką mokinytis turi pasiekti besimokydamas vienoje ar kitoje pakopoje. Apskritai visuose mokyklos veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose trūksta požiūrio į mokyklos avangardinį vaidmenį visuomenės tobulinimo procesuose bei moralinio moksleivio ir pedagogo supratimo ugdymą – kaip tai, kas yra daroma dabar, vienaip ar kitaip atsilieps ateityje (Ozmon, Craver 1996: 229). Toks požiūris yra būdingas rekonstrukcionistams – veiksmų traktavimas moraliniu požiūriu yra svarbus projektuojant ir įgyvendinant mokyklos ugdymo tikslą. Tai padėtų

mokyklai išvengti įtampos tarp jos deklaruojamų ir įgyvendinamų tikslų (Targamadžė 2010) bei nukreiptų mokyklos veiklą iš esmės humanistiniams tikslams įgyvendinti, orientuojantis į socialiniu požiūriu visiems geresnių rezultatų siekį.

UGDYMO KAITOS IŠ REKONSTRUKCIONIZMO PERCEPCIJOS POZICIJOS ĮŽVALGA

Šiandien mokyklos vaidmuo yra, viena vertus, tarsi difuzinis visuomenės architektūrinėje pertvarkoje (jai realiai nepatikimi apibrėžti avangardiniai vaidmenys visuomenėje), kita vertus, mokykla ir ugdymu joje bandoma pasinaudoti formuojant moksleiviui tam tikrą pasaulio vaizdo supratimą ir jo elgsenos projektavimą pasaulyje, pavyzdžiui, vartotojišką, pasaulio piliečio be kultūrinio identiteto elgseną ir pan. Tai daugiausia vyksta mokykliniame ugdyme, kuris iš esmės remiasi bendrosiomis ugdymo programomis. Mokyklos ugdymo plane numatyta mokyti įvairių dalykų, nurodomos bendrojo ugdymo programose jų pagrindu ugdomos kompetencijos (vertybinės nuostatos, žinios ir gebėjimai), bet visa tai verčia abejoti ugdymo siekais ir jų įgyvendinimu. Ugdymo plane nurodyti dalykai menkai tarpusavyje siejasi pasaulėžiūros, pasaulėjautos, moksliniu ir kitais požiūriais – jų analizė suponuoja mintį, kad tai yra scientistinė dëlionė ugdyme. Taigi iškyla ne tik mokyklos vaidmens, bet ir ugdymo tikslų visuomenėje sampratos problema. Jei ugdymo tikslai sutapatinami su numatytomis šiose programose kompetencijomis, tai turint omenyje, kad mokykloje pamatuojamos tik žinios ir gebėjimai, o vertybinės nuostatos iš esmės nėra matuojamos, aiškėja, kad ugdymas mokykloje tampa simuliacru ir formuojasi ryškus įtampos laukas tarp formuluojamų ugdymo siekinių, išreikštų atitinkamomis kompetencijomis, ir įgyvendinamų ugdymo tikslų (jie ugdyme turi būti formuluojami vertybinu pagrindu). Jei ugdyme trūksta fundamentinio filosofinio pagrindo, tai ugdymo tikslai gali būti įgyvendami pagal paslėptą ugdymo programą, kuri kiekvienos mokyklos, netgi kiekvieno mokytojo yra savita. Rekonstrukcionizmo požiūriu ugdymo tikslai turėtų būti labai aiškiai nukreipti į visuomenės ir individo tapsmą geresniais, visuomenės permainų skatinimą. Ugdyme, be jokios abejonės, svarbus ateities visuomenės vaizdinys, tačiau čia irgi glūdi pavojus – kadangi ugdymas kyla iš ateities vaizdinio, tai visuomenei labai aiškiai jį įsivaizduojant, kyla pavojus suklaidinti vaikus ir jaunuolius (Tofler 1980). Ir tai suprantama, nes, pasak A. Toflerio (1980), indėnų gentis mokyklos gali ir neturėti, bet mokymo programą turi – ji kyla iš tradicijos. Iš genties tradicijos vaizdinio kyla ir ugdymas, ir mokytojas žino, ką daro, – tradicija kaip praeitis projektuojama į ateitį ir tikima, kad ji sėkmingai veiks ateityje. Turint omenyje, kad visuomenėje vyksta kultūriniai, socialiniai ir kt. pokyčiai, dera labai gerai susigaudyti įtampos lauke tarp tradicijos kaip praeities, dabarties ir dabartyje gimstančios ateities. Tų trijų sandų sąveika yra svarbi ugdyme ir turi būti deramai įvertinta. Be abejo, ugdytojai turi susikurti ateities visuomenės vaizdinį, tačiau jame turi būti numatyta ir radikali pertvarkos vieta. Būtų naivu tikėtis vien tolydaus visuomenės vystymosi įvairių pokyčių kontekste. Čia derėtų prisiminti ir rekonstrukcionistų siūlomą mintį, kad ugdymo tikslai turi būti kreipiami į ateities civilizaciją, pasaulio kultūrą. Ji iš esmės yra utopinė, tačiau joje yra ir racionalumo, nes galima įžvelgti ir tikslų lankstumą, orientavimą į nedidelę tikslų kaitą, jei susiduriama su kliuviniais (Ozmon, Craver 1996: 231). Rekonstrukcionistų nuomone, kokie specifiniai bebūtų tikslai, socialinės permainos ir veiksmi yra būtini jų orientyrai.

Šiuo požiūriu galima gvildinti ir Vidurinio ugdymo bendrąsias programas (2011). Jų Bendrųjų nuostatų pirmame punkte teigiama, kad šios programos turi atliepti pastaraisiais metais iškilusius iššūkius. Rekonstrukcionizmo požiūriu tai iš esmės nekorektiškas orientyras, nes neskatinama būti aktyviais visuomenės pertvarkos dalyviais – tereikia atliepti šiuos

suformuluotus iššūkius. Toks požiūris slopina mokyklų ir pedagogų bei ugdytinių iniciatyvą, nes jie iš esmės orientuojami į kieno nors suformuluotų postulatų, iniciatyvų įgyvendinimą, o ne į visuomenės pertvarkos žadinimą. Tai prieštarauja rekonstrukcionistų idėjai: jie „norėtų, kad žmonės, keisdami save ir juos supantį pasaulį, būtų kitimą skatinantis veiksnys“ (Ozmon, Craver 1996: 231). Šis siekinys akina mokytis identifikuoti sociume esančias problemas ir ieškoti jų sprendimų. Dera pritarti rekonstrukcionistų minčiai, kad ugdymo procese yra paslėptas ugdymo planas, ir paprastai mokiniai spaudžiami vienaip ar kitaip prisiderinti prie esamų gyvenimo modelių; mokytojai, galbūt to net nesuprasdami, savo veikla, taikomais metodais palaiko šią sistemą (Ozmon, Craver 1996: 232). Tai rizikinga, nes visa tai veikia mokinius, jie nerengiami geresnės visuomenės kūrimui, tinkamesnių modelių paieškai. Turint omenyje, kad, pasak D. A. Harmono, T. Stokes (2005: 47), mokyklos tikslas yra mokyklų ir visuomenės rekonstravimas, programa (*curriculum*) turėtų būti daugiakultūrinė, mokytojas – padėjėjas, mokymas – diskusijos, simuliacija, asmeniniai tyrimai, aplinka – į bendruomenę orientuota demokratija, ugdymo sistema turėtų būti suprojektuota numatytam ugdymo tikslui pasiekti. Vadinas, ypatingas dėmesys turi būti nukreiptas į ugdymo priemones – programą ir metodus. Programa turi būti taip orientuota, kad kuo daugiau gautų iš visuomenės klodų ir joje pritaikytų tai, kas visuomenę darytų geresnę.

Kaip minėta, programa turėtų būti daugiakultūrinė (Harmon, Stokes 2005: 47), o pirmenybė teikiama pasaulinei mokymo programai, kurioje pabrėžiamas teisingumas, tiesa, brolybė (Ozmon, Craver 1996: 234), tačiau toks orientyras Lietuvos ugdymo kontekste būtų gana diskutuotinas, nes prioritetas visgi turėtų būti teikiamas kultūriniam ir asmenybės identitetui, nepamirštant pasaulinio konteksto ir svarbių humanistinių, sociokultūrinių vertybių. Tai sudarytų prielaidas atsirinkti iš tautos ir viso pasaulio lobyno tas temas, kurios būtų nukreiptos į ateities – dabarties – praeities sąryšį, ir iš jų konstruoti programas. Turinio projektavimas tik į ateities ir pasaulinę perspektyvą yra pavojingas, nes gali išsiugdyti savęs kultūrinėje erdvėje neidentifikuojanti mankurtų karta, tačiau ir susikoncentravimas vien tik į praeities tęstinumą nebūtų gyvybingas žmogaus vietos sociumo tęstinume paieškai, nes skatintų uždaramą, bandymą užsisklęsti vis globalesniame pasaulyje. Tad programų turinys turėtų būti konstruojamas labai apgalvotai, kad jos netaptų kosmopolitinėmis ar pernelyg uždaromis, užsklendžiančiomis tautiniame kiaute. Jose deramą vietą turėtų rasti ir rekonstrukcionistų pažymimas teisingumas, tiesa, brolybė, kaip svarbios programų dimensijos, grindžiančios sugyvenimą sudėtingame daugiakultūriniame pasaulyje.

Mokykloje moksleivius reikėtų skatinti domėtis įvairiomis pasaulio kultūromis, nukreipti jų mintis į savo būsimus planus, mokyti pasitikti ateitį (Tofler 1980). Mokytojai turėtų pabrėžinti moksleivius projektuoti savo ateities perspektyvą įvertinant įvairias sociumo problemas (energijos, transporto, gyventojų ir kt.). Tam reikia parinkti tinkamus mokymo ir mokymosi metodus, pavyzdžiui, probleminį mokymąsi, kuris kaip metodas ar studijų strategija orientuotų į problemų sociume aptikimą, jų supratimą ir sprendimų modeliavimą bei jų įgyvendinimą. Probleminis mokymasis padėtų orientuotis į sociumą, aptikti ir spręsti išylančias problemas. Tinkamai nukreiptas jis derėtų su rekonstrukcionistų idėja – ieškoti sociumo gerinimo galimybių.

Kadangi probleminis mokymasis, pasak vieno jo tyrėjų D. Margestono (1997: 37–38), yra žinių, supratimo ir švietimo koncepcija, iš esmės skirtinga nei dalykais grįstas mokymasis. Jis gali padėti rekonstrukcionizmo percepcijai mokykliniame ugdyme, nes dalykinio mokymosi teiginys yra „žinojimas, kad“ (angl. *knowing that*), kuris koncentruojasi į turinį, o probleminio mokymosi akcentas – „žinojimas, kaip dirbti su problemomis“ (angl. *know-*

ing how to work with problems) – nukreiptas į ugdymo procesą ir siekiamą rezultatą, kai turinys panaudojamas kaip mokymosi priemonė. Probleminis mokymasis galėtų tapti išeitine mokinio ugdymo ir saviugdų pozicija – visų probleminio mokymosi komponentų metodologine šerdimi, kuri būtų nukreipta į problemų aptikimą dabartyje bei mokymąsi jas spręsti įvertinant būsimos situacijos viziją. Taigi būtų mokomasi apibrėžti problemą kaip fenomeną, kurį reikia išsiaiškinti ir ištirti, bei sukonstruoti veiksmus, padėsiančius išspręsti šią problemą. Probleminis mokymasis galėtų tapti viena iš pagrindinių ugdymo strategijų, nes pagal rekonstrukcionizmo metodologiją žmogui reikia mokytis tapti iniciatyviam, kūrybiškam, kad galėtų tobulinti sociumą. Filosofiniai probleminio mokymosi atskaitos taškai dera su rekonstrukcionistų idėja, kad asmenybė turi tapti aktyviu visuomenės kaitos agentu. Ši ugdymo strategija gali padėti mokiniui, pedagogui ir visai mokyklai orientotis į visuomenės gerinimo paiešką. Be to, tikėtina, kad moksleivis, besimokantis identifikuoti sociumo problemas ir ieškantis jų sprendimų, projektuos save socialiniuose procesuose ir taip išvengs beasmenės ateities matymo, kurį kažkada įvardijo A. Tofleris (1980), analizuodamas mokinių ateities prognozes – jiems ateitis egzistavo, bet ji buvo beasmenė. Taip probleminis mokymasis, kaip ugdymo strategija, padėtų mokiniui pritaikyti savo žinias ir gebėjimus teorinėje ir praktinėje plotmėse, o rekonstrukcionizmo metodologija leistų ugdytis aktyvų visuomenės dalyvį, kuris inicijuotų ir įgyvendintų pertvarką visuomenėje. Be to, tikėtina, kad probleminis mokymasis ugdymo idėjos plotmėje susisietų su rekonstrukcionistų idėja – „visuomenė be mokyklų“ (Illich 1970). Kadangi šiandieninė Lietuvos bendrojo ugdymo mokykla, negrįsdama ugdymo pamatinėmis vertybėmis, išplaukiančiomis iš tam tikros filosofijos ar pagrįsto jų derinio, išgyvena moksleivių ugdymo krizę (Targamadžė 2010), šios idėjos įgyvendinimo projektavimas sociume irgi yra reikšmingas.

IŠVADOS

Filosofinis rekonstrukcionizmas, nesigilinant į epistemologijos ir logikos problemas, gali tapti atrama mokyklos vaidmens sampratos kaitai modeliuojant mokyklos veiklos linkmes ir slinktis visuomenei tobulinti bei padėti mokyklai užimti aktyvią poziciją visuomenės kaitoje.

Filosofinė rekonstrukcionistinė mokyklos vaidmens percepcija implikuoja ir ugdymo tikslų, turinio, metodų, proceso joje kaitą, kai ugdymas projektuojamas į dviejų mokinio nuostatų – visuomenės nuolatinės pertvarkos ir aktyvios individo pozicijos gerinant visuomenę – formavimą(si).

Gauta 2013 07 19

Priimta 2013 09 30

Literatūra

1. Barrett, T. 2005. „Understanding Problem Based Learning“, in *Handbook of Enquiry & Problem Based Learning*, eds. T. Barrett, I. Mac Labhrainn, H. Fallon. Galway: CELT, 13–25.
2. Counts, G. S. 1932. *Dare School Build a new Social Order?* New York: Jon Day.
3. Cowdroy, R. 1994. „Concepts, Constructs and Insights: The Essence of Problem-based Learning“, in *Reflections on Problem Based Learning*. Campbelltown, NSW: Australian PBL Network, 45–56.
4. Fourier, Ch. 1971. *Design for Utopia: Selected Writings. Studies in the Libertarian and Utopian Tradition*. New York: Schocken.
5. Grincevičienė, V.; Grincevičius, J.; Grincevičienė, Š. 2011. „Antikos pedagoginių idėjų recepcija dabarties edukacinėse erdvėse“, *Filosofija ir Sociologija* 22(3): 278–285.
6. Harmon, D. A.; Stokes, T. 2005. *Elementary Education: A Reference Handbook*. California: Santa Barbara.
7. Kačerauskas, T. 2011. „Antikos mintis Lietuvoje: toli ir arti“, *Filosofija ir sociologija* 22(3): 249–256.
8. Kampaņala, T. 1979. *Saulės miestas*. Vilnius: Vaga.

9. Margeston, D. 1997. "Why is Problem-based Learning a Challenge?", in D. Boud, G. Feletti. *The Challenge of Problem-based Learning*. London: Kogan Page, 36–44.
10. Illich, I. 1970. *Deschooling Society*. New York: Harper and Row.
11. Ozmon, H. A.; Craver, S. M. 1996. *Filosofiniai ugdymo pagrindai*. Vilnius: LRŠMM Leidybos centras.
12. Platonas. 1981. *Valstybė*. Vilnius: Mintis.
13. LR Seimas. 1991. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas. 1991 m. birželio 25 d. Nr. I-1489, *Valstybės žinios*, Nr. 23-593. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=441204. (Žiūrėta 2013 04 26)
14. LR Seimas. 2011. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. 2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281, *Valstybės žinios*, Nr. 38-1804. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=395105. (Žiūrėta 2013 04 26)
15. Schmidt, H. 2004. "The Current State of Problem-based Learning", in *Keynote Paper Presented at the Problem-based Learning 2004 – A Quality Experience?* University of Salford, 15–17th September, 1–12.
16. Targamadžė, V. 2010. *Alternatyvi bendrojo lavinimo mokykla: mokyklos naratyvo kontūrai*. Vilnius: VU leidykla.
17. Tofler, A. 1980. *The Third Wave*. New York: William Morrow and Co.
18. LR Švietimo ir mokslo ministerija. 2011. *Vidurinio ugdymo bendrosios programos*. Prieiga per internetą: http://portalas.emokykla.lt/bup/Puslapiai/vidurinis_ugdymas_bendrosios_nuostatos.aspx. (Žiūrėta 2013 06 14)

VILIJA TARGAMADŽĖ

Positive development of general education school in the perception of philosophical reconstructionism ideas

Summary

The article presents the guides for changing concept of school role in the perception of philosophical reconstructionism, the positive development and passes of education are drawn, by showing the orientation of the school to the avant-garde role of initiation and implementation of society transformation. The role of the school and education is designed by considering two assumptions of philosophical reconstructionism: 1) the society shall be constantly rearranged, and 2) social changes are related both to the educational restructuring and its application by transforming the society. The educational objective in the methodological access of philosophical reconstructionism is highlighted – the student education and self-development becoming an initiator of social environment reform by seeking for human well-being and improving the society. The insights of educational objectives, contents and method design are provided for this purpose.

Philosophical reconstructionism ideas that can serve to the change of school role and educational change are posed – the space-matter of school's role concept, the insights of educational objectives, content and methods; relation between the education at school and beyond its borders.

Key words: philosophical reconstructionism, school's role, education